

суттєвий її атрибут, пояснюючий її функціонування в рамках, так би мовити, єдиного суду і тим самим забезпечуючи єдність самої судової влади, передбачає й єдність змагальності як за своїм змістом, так і за формами прояву при здійсненні правосуддя. Принцип змагальності, крім того, пов'язаний з такою генетичною ознакою судової влади, як її повнота, яка полягає у доступності правосуддя для всіх членів суспільства, в їх рівності перед законом і судом, а також у можливості участі певної особи у розгляді його справи в суді.

Тільки змагальний процес здатний забезпечити належне здійснення правосуддя і лише в рамках змагального процесу особа може належним чином реалізувати своє право на справедливий судовий розгляд, оскільки принцип змагальності дозволяє особі бути активним захисником своїх прав та інтересів у суді. Ідея повноти судової влади без змагального процесу губиться. Таким чином, генетичні підстави принципу змагальності містяться у площині судової влади й витікає з її істотних характеристик як виключність і повнота.

Список використаної літератури:

1. Курило М. Позовне провадження як універсальна форма судових процесів у різних галузях процесуального права / М. Курило. 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis>
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492.
3. Лунін С.В. Поняття принципу змагальності у судовому процесі // Право України. – 2010. – № 3. – 126-132 с.

Бут Ілля Олександрович,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ПОВОРОТУ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ СУДУ У СПРАВАХ ЩОДО СТЯГНЕННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ТРУДОВИМ КАЛІЦТВОМ

Рішенням Конституційного Суду України від 02 листопада 2011 року 13-рп/2011 у справі за конституційним зверненням військової частини А 1080 щодо офіційного тлумачення положення пункту 28 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями

пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 року Конституції України вказано, що поворот виконання рішення – це цивільна процесуальна гарантія захисту майнових прав особи, яка полягає у поверненні сторін виконавчого провадження в попереднє становище через скасування правової підстави для виконання рішення та повернення стягувачем відповідачу (боржнику) всього одержаного за скасованим (зміненим) рішенням. Інститут повороту виконання рішення спрямований на поновлення прав особи, порушених виконанням скасованого (зміненого) рішення, та є способом захисту цих прав у разі отримання стягувачем за виконанням та у подальшому скасованим (зміненим) судовим рішенням неналежного, безпідставно стягненого майна (або виконаних дій), оскільки правова підстава для набуття майна (виконання дій) відпала. Як наголошено в Рішенні Конституційного Суду України від 30 січня 2003 року № 3-рп/2003, "правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах" (абзац десятий пункту 9 мотивувальної частини) [2].

В той же час, в судовій практиці нерідко виникають спірні питання щодо правової природи відносин в даній категорії справ. Зокрема, зазначається, що відшкодування збитків, завданих неправомірними діями, не впливають та прямо не пов'язані з трудовими правовідносинами, оскільки рішення апеляційного суду (на виконання якого й була стягнута оспорювана сума) ґрунтувалося не на нормах трудового права, оскільки за своєю правовою природою є втратами цивільно-правового характеру, що підлягають стягненню за правилами статті 22 ЦК України [3]. Постановою від 30 жовтня 2018 року в справі № 156/42/14-ц зроблено висновок про те, що питання повороту виконання судового рішення у справі про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, підлягає лише у випадку, якщо таке рішення скасовано у зв'язку з нововиявленими обставинами [4].

Як частина 1, так і частина 2 статті 445 ЦПК є спеціальними нормами, якими врегульовано питання особливостей повороту виконання в окремих категоріях справ, однак умови їхнього застосування різні.

Умовами застосування ч.1 ст. 445 ЦПК є:

- 1) предмет позову – відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи;
- 2) суд, яким вирішується питання про поворот виконання - суд, який переглядає справу за нововиявленими чи виключними обставинами;
- 3) підстава для повороту виконання скасоване рішення було обґрунтоване на повідомлених позивачем неправдивих відомостях або поданих ним підроблених документах.

Умовами застосування ч. 2 ст. 445 ЦПК є:

- 1) предмет позову – стягнення аліментів, або стягнення заробітної плати чи інших виплат, що впливають з трудових правовідносин;
- 2) суд, яким вирішується питання про поворот виконання - суд апеляційної чи касаційної інстанції (ч. 1 ст. 444 ЦПК України); суд, який розглядає справу, повернуту на новий розгляд; (ч. 2 ст. 444 ЦПК України); суд, який переглядає справу за нововиявленими чи виключними обставинами (ч. 3 ст. 444 ЦПК України) у разі якщо суд закриває провадження у справі, залишає позов без розгляду, відмовляє в позові повністю чи задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі;
- 3) підстава для повороту виконання - скасоване рішення було обґрунтоване на підроблених документах або на завідомо неправдивих відомостях позивача.

Поворот виконання рішення полягає у поверненні сторін у попереднє становище. Однак суди повинні повертати відповідачеві кошти, стягнуті з нього за скасованим судовим рішенням, за відсутності обмежень, встановлених ст. 445 ЦПК України, яка визначає особливості повороту виконання в окремих категоріях справ.

Хоча по суті кондикційний позов (позов про повернення безпідставно набутого майна) і поворот виконання рішення схожі, проте не перетинаються та регулюються різними нормами права. Аналіз ст. 445 ЦПК України (поворот виконання рішення) свідчить, що ця стаття є нормою процесуального права і присвячена визначенню правових особливостей повороту виконання в окремих категоріях справ, а тлумачення ст. 1215 ЦК України (кондикційний позов) – що

вона є нормою матеріального права, а тому не може бути застосована у випадку розгляду питання про поворот виконання рішення.

Отже встановлена заборона повороту виконання рішення у вказаних категоріях справах щодо стягнення моральної шкоди, завданої трудовим каліцтвом може бути знята за одночасної наявності перерахованих вище умов, а сам поворот виконання не може розглядатися.

Список використаної літератури:

1. Рішення Конституційного Суду України від 02 листопада 2011 року у справі №13-рп/2011 за конституційним зверненням військової частини А 1080 щодо офіційного тлумачення положення пункту 28 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 року Конституції України. Вісник Конституційного Суду України. 2012. № 1. С. 12.
2. Рішення Конституційного Суду України 30 січня 2003 року у справі № 3-рп/2003 за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 120, частини шостої статті 234, частини третьої статті 236 Кримінально-процесуального кодексу України (справа про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора). Вісник Конституційного Суду України. 2003. № 1. С. 24.
3. Постанова у справі № 212/9701/13-ц від 06 березня 2018 року : Верховний Суд. URL <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69576747>.
4. Постанова у справі № 156/42/14-ц від 30 жовтня 2018 року : Верховний Суд. URL <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77771025>.

Волкова Наталія Василівна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ДОКАЗУ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Важливою складовою частиною правосуддя є докази, що займають одне з центральних місць у цивільному процесі. Основна мета судового розгляду цивільної справи полягає в ефективному захисті порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави (ч. 1 ст. 2 ЦПК)[1]. Для реалізації даної мети необхідно встановлення обставин (фактів), що мають істотне значення для правильного вирішення справи. Отже, завдання суду зводиться до того, щоб в процесі розгляду конкретної справи з'ясувати обставини, характерні для